

Znalostní a metodický portál Knihovna.cz

PhDr. Petr Škyřík; PhDr. Michal Lorenz / Kabinet informačních studií a knihovnictví, FF MU Brno / pskyrik@phil.muni.cz; lorenz@phil.muni.cz

Resumé:

Článek popisuje základní teoretická východiska, která stojí za vznikem portálu Knihovna.cz, který společně s partnery vytváří Kabinet informačních studií a knihovnictví v Brně. V článku jsou popsány prvky znalostní a informační infrastruktury, definovány subsystémy z hlediska znalostního managementu a představeny trendy ve vzdělávání. Ve stručnosti jsou také představeny myšlenkové mapy dílčích subprojektů portálu Knihovna.cz, které jsou popisovány na základě konceptuálních a teoretických východisek.

Klíčová slova: portál – znalostní management – trendy v knihovnách – spolupráce – KISK.

Summary:

The article is based on the thesis defended in 2010 at the Institute of Information Studies and Librarianship at the Faculty of Arts, Charles University in Prague. It deals with the access to information for users with special needs in public libraries. The groups of users are defined in broad terms; they include not only people with sensual and physical impairment, but also a wide variety of users with communication disorders and readers suffering from various types of social exclusion – people with low incomes, members of ethnic and language minorities or people providing full-time care to a family member. The recommendations for library services offered to users with special needs are briefly summarised at the end of the article. Detailed references can be found in the original thesis.

Keywords: portal – knowledge management – trends in libraries – cooperation – KISK.

Úvod

V Kabinetu informačních studií a knihovnictví v Brně společně s partnery připravujeme znalostní portál, který bude sloužit pro potřeby široké oborové obce. Znalostní portál umožní **efektivní platformu komunikace, sdílení materiálů a online vzdělávání** informačních pracovníků v ČR (pracovníků knihoven, pedagogů a studentů z oboru Informační studia a knihovnictví). Z důvodů **snadné zapamatovatelnosti a potenciálu silné značky jsme pořídili doménu Knihovna.cz**, na které bude portál postupně (ve fázích jednotlivých subprojektů) vystavěn.

„Informační a komunikační technologie se stávají prostředím, ve kterém se uskutečňují hlavní aktivity každé instituce. Mohou je podpořit nebo paralyzovat. Spotřebovávají stále více zdrojů. Bez inženýrských postupů je neúspěch pravděpodobný.“

Portál bude zaměřený na **budování a posílení spolupráce** knihoven a akademických pracovišť při rozvoji oboru Informační studia a knihovnictví skrze moderní informační a komunikační technologií. Primární snahou je usnadnit **sdílení a transfer znalostí** z různých prostředí a umožnit knihovníkům, informačním specialistům, studentům a pedagogům **horizontální prostupnost elektronických výukových materiálů**. Věříme, že tak napomůžeme rychlejšímu a efektivnějšímu vývoji oboru v ČR. Základními kameny portálu budou jeho komplexnost, pestrost, kvalita obsahu, inovativnost a spolupráce více subjektů.

Obr. 1. Logo portálu Knihovna.cz

Vzdělávací záměr znalostního prostředí je v souladu s moderními teoriemi **konektivismu, sociálních sítí a konstruktivního způsobu využití internetu a technologií ve vzdělávání**. Cílová skupina bude moci v tomto virtuálním kontaktním bodu navazovat nové vztahy a současně bude obohacena o znalost inovativní platformy **pro komunikaci, týmové aktivity a vzdělávání**.

Portál se bude skládat z dílčích subportálů. V průběhu roku 2011 by měly vzniknout tyto:

1. **AUTORSKEPRAVO.knihovna.cz** – Portál o dílčích aspektech autorsko-právních činností v knihovnách (články, odkazy, případové studie).
2. **BEZBARIEROVA.knihovna.cz** – Prostor, který bude především plnit funkci praktického rozcestníku informací a zkušeností pro práci s uživateli se specifickými potřebami (tělesně, mentálně, sluchově a zrakově handicapovaní).
3. **CLANKY.knihovna.cz** – Prostor, kam budou agregovány (sloučeny či seskupovány pomocí RSS) články jak z českých, tak i ze zahraničních odborných časopisů a blogů.
4. **CTENARSTVI.knihovna.cz** – Prostor pro odborníky z oblasti čtenářství. Na jednom místě zde budou prezentovány výzkumy, studie, literatura o čtenářství, odkazy na zajímavé projekty, akce.
5. **DIGITALNI.knihovna.cz** – Digitální knihovna dokumentů, prezentací a pracovních listů pro obor Informační studia a knihovnictví (dále ISK).
6. **KOMUNITNI.knihovna.cz** – Místo, které bude východiskem/rozcestníkem pro studium komunit nejrůznějšího typu. Interdisciplinární pojetí portálu umožní zkoumání a analyzování komunit, jejich sociální dynamiky a kulturních zvyklostí přispívajících k jejich prosperitě.
7. **KURZY.knihovna.cz** – Jednotné e-learningové prostředí pro obor, které běží na platformě Moodle.
8. **NASTROJE.knihovna.cz** – Předmětový katalog anotovaných odkazů z oblasti e-nástrojů pro oblast informačního vzdělávání a výzkumu, ale i z oblasti prezentování informací na internetu.
9. **VIRTUALNI.knihovna.cz** – Zkušenosti a příklady dobré praxe pro využívání virtuálního světa Second Life ve vzdělávání, službách a marketingu.
10. **VYZKUMY.knihovna.cz** – Portál nabídne praktické informace vhodné pro realizaci výzkumů, on-line aplikaci pro tvorbu dotazníků a seznamy reprezentativních výzkumů.
11. **WEBINARE.knihovna.cz** – Technologie pro on-line konference a školení. Účastník webináře nepotřebuje speciální hardware ani software; možnosti jeho využití jsou velice široké. V největší míře se webináře používají pro rychlé předání přírodních informací nebo představení a školení na určitý produkt či službu.
12. **WEBOVKY.knihovna.cz** – Stránky zaměřené na poskytování podpory při vytváření webových stránek knihoven.
13. **WIKI.knihovna.cz** – Wiki pro obor ISK. Cílem wiki je jednak tvořit a nabízet řadu volných vzdělávacích materiálů/zdrojů pro všechny typy knihoven, dále pak hostovat výukové projekty a komunity, které rozvíjejí tyto materiály a v neposlední řadě doplňovat a rozvíjet existující i nově vznikající oborové projekty.

- **Chcete jít s dobou?**
- *Chcete mít své vlastní webové stránky?*
- **Chcete webové stránky, jejichž tvorbu a údržbu zvládnete sami?**
- *Chcete, aby vytváření vašich stránek bylo časově nenáročné, intuitivní a bavilo vás?*
- **Chcete, aby vaše webové stránky vypadaly profesionálně a přitom byly finančně nenáročné?**
- *Chcete mít webové stránky, které budou moci bez problémů využívat i handicapovaní uživatelé?*

[cítace webovky.knihovna.cz]

Kontext projektu

Portál se primárně zaměřuje na systematickou podporu knihovníků, studentů a učitelů v oblasti sdílení informací a příkladů dobré praxe, dále pak na rozvoj učící se komunity a efektivní způsob celoživotního vzdělávání. Základ úspěchu implementace znalostního managementu do jakékoliv organizace/společenství spočívá především ve formalizování, distribuování, sdílení, aplikování a obnově organizačních znalostí, zkušeností a expertíz. Existují různé modely znalostních procesů, většina z nich je ale charakteristická tím, že jejich kroky a aktivity probíhají zčásti souběžně, opakovaně, a ne vždy v lineární posloupnosti. Při rozvoji portálu Knihovna.cz vycházíme z modelu C. O'Dellové, která návrh znalostních procesů dělí do sedmi kroků, a na rozdíl od jiných autorů je u ní vyzdvížena potřeba identifikace znalostí. Samotné kroky jsou:

1. identifikace znalostí,
2. sběr znalostí,
3. přizpůsobení (adaptace) znalostí,
4. uspořádání (organizace) znalostí,
5. použití (aplikace) znalostí,
6. sdílení znalostí,
7. vytváření nových znalostí. [1, 66]

Portál Knihovna.cz by měl napomoci vybudovat znalostní a informační infrastrukturu pro obor Informační studia a knihovnictví v ČR. Infrastruktura v obecném slova smyslu vytváří rámec poskytující základ pro jednotlivé procesy, které mají být realizovány. Úspěch takové infrastruktury je pak hodnocen na základě její schopnosti pracovat se znalostmi a odpovídat na jednotlivé znalostní potřeby efektivním, včasným a nenákladným způsobem.

Jedna z otázek, na kterou si „organizace“ (v užším institucionálním i širším oborovém pojetí) musí odpovědět, zní: jakým způsobem je možné tyto znalostní toky vytvořit?

Z toho důvodu navrhuje Borghoff [1, 72], aby si každá organizace odpověděla na následující otázky:

- Jaký druh informačních technologií může přispět k realizaci znalostních toků a podporovat jejich konverzi z explicitních na tacitní a naopak?
- Jaký druh informačních technologií může nejlépe podporovat explicitní znalosti, které organizace vlastní?
- Jaký druh systému je potřebný pro podporu výměny tacitních znalostí v organizaci?
- Jakým způsobem může být množství explicitních znalostní efektivně spravováno?

Portál Knihovna.cz se snaží být jakousi „znalostní bází“, která hledá odpovědi na výše nastolené otázky a problémy s nimi spjaté. Dílčí znalostní systémy pak můžeme kategorizovat na základě podpory, kterou poskytují jednotlivým procesům znalostního managementu:

- systémy (subprojekty) podporující vytváření znalostí,
- systémy (subprojekty) podporující kodifikaci a validaci znalostí,
- systémy (subprojekty) podporující transfer a sdílení znalostí.

Systémy se pak dále dělí podle použité technologie. Jsou to např. EDMS (Electronic Document Management Systems), diskusní systémy, sociální software, wiki, help-desk aplikace, brainstorming aplikace, groupware a workflow systémy, CMS (Capability Management Systems), systémy pro získání ponaučení, systémy pro objevování znalostí a e-learningové aplikace.

Portál Knihovna.cz by měl přinést také nové možnosti v neformálním oborovém vzdělávání. Je důležité uvědomit si, jaké konkrétní formy vzdělávání vlastně mít. V první řadě bychom měli rozlišovat vzdělávání na formální a neformální. Formální je naplánované co do času i obsahu a je vždy plně závislé na učiteli, lektorovi či jiném poskytovateli obsahu. Díky své definovanosti je výrazně snazší ho realizovat. Vzdělávání **neformální naproti tomu většinou není přímo organizováno ani plánováno**. Odehrává se především samovolně, často nečekanými cestami mimo organizaci či školu. Existovalo samozřejmě vždy – lidé si odjakživa předávají znalosti mezi sebou též bez internetu – přímo jeden od druhého. Dnešní rozvoj počítačových sítí však význam neformálního vzdělávání značně zvyšuje. Právě neformální spojení mezi lidmi je značně posilováno sociálními sítěmi. [1]

Jane Hart patří ke špičkovým odbornicím na podnikové vzdělávání. Specializuje se na využití sociálních sítí ve vzdělávání. Ve svých materiálech, jež jsou základem poradenství, které nabízí firmám majícím zájem podporovat vzdělávání zaměstnanců prostřednictvím sociálních sítí, rozlišuje (nezávisle na základním dělení na formální/neformální) 5 typů vzdělávání:

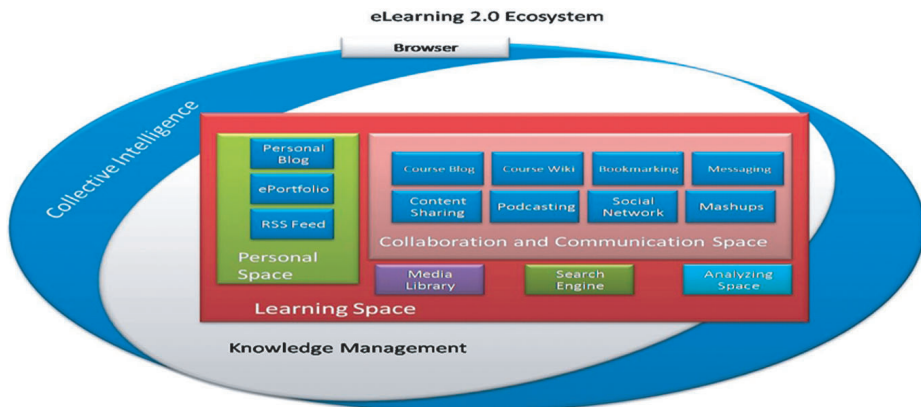
1. **Vnitřní v rámci organizace** – využití nástrojů sociálních sítí (webu 2.0) pro udržování aktuálních znalostí zaměstnanců a pro posílení jejich iniciativy zabývat se interními záležitostmi a strategickým plánováním.
2. **Formální strukturované** – využití sociálních sítí spolu s kolegy, učiteli, lektory i tvůrci obsahu v rámci tradičních kurzů, dílen apod.
3. **Skupinově orientované** – skupina jednotlivců (tým, projekt, studijní skupina apod.) spolupracuje prostřednictvím sociálních sítí na společném vzdělávání (nejmenší skupinou jsou dva).
4. **Osobně orientované** – jednotlivec využívá sociální sítě z vlastní vůle ke svému osobnímu či profesnímu zdokonalování.
5. **Náhodné** – jednotlivec využívá sociální sítě ke svému zdokonalování zcela nevědomky (náhodně či omylem). [2]

„Díky neustále se zesilující konkurenci a zvětšující se složitosti i proměnlivosti prostředí jsou organizace i jednotlivci nuceni zavádět dynamické vzdělávací postupy. Jedná se o rychlé, adaptivní, kooperativní a samo-řízené metody vzdělávání aplikované vždy v okamžiku potřeby.“ [3]

Výroční zpráva projektu Horizon Report 2010 [4] se zvolna stává nejvýznamnější

světovou předpovědí budoucího vývoje na poli vzdělávacích technologií. Již 7 let je tento produkt spolupráce mezinárodního sdružení NMC (New Media Consortium) a EDUCAUSE (mezinárodní asociace vysokých škol) velmi zajímavým čtením, které přináší nejenom obecně definované trendy, ale snaží se i odhalit potenciál konkrétních technologických řešení v horizontu několika let. Jedním z trendů, který je ve zprávě zmiňován, jsou právě volně dostupné výukové materiály. První impuls dal v roce 2003 MIT (Massachusetts Institute of Technology), poté následovala celá řada vysokých škol z celého světa sdružených v Open Courseware Consortium. Snaha zpřístupnit výukové materiály vede ke zřizování a propojování úložišť různých typů výukových objektů, kde si mohou pro konkrétní výukovou situaci najít vhodný materiál jak učitelé či studující z řad „formálního“ vzdělávání (VŠ, SŠ), tak i lidé z praxe, kteří tak reagují na svoji potřebu celoživotního vzdělávání. Můžeme také sledovat obecné trendy, které ve větší či menší míře současně i budoucí vzdělávání budou ovlivňovat. [5]

- Počítače jsou stále výkonnější a mobilnější.
- Snižuje se závislost výukových aktivit na místě pobytu.
- Vzdělávání se uskutečňuje stále více mimo běžné prostory a předem připravené osnovy.
- Roste podíl využití mobilních zařízení proti nepřenositelným.
- Výukové materiály (objekty) jsou stále více dostupné.

Obr.2. E-learning 2.0 ekosystém : A Framework for e-learning [6]

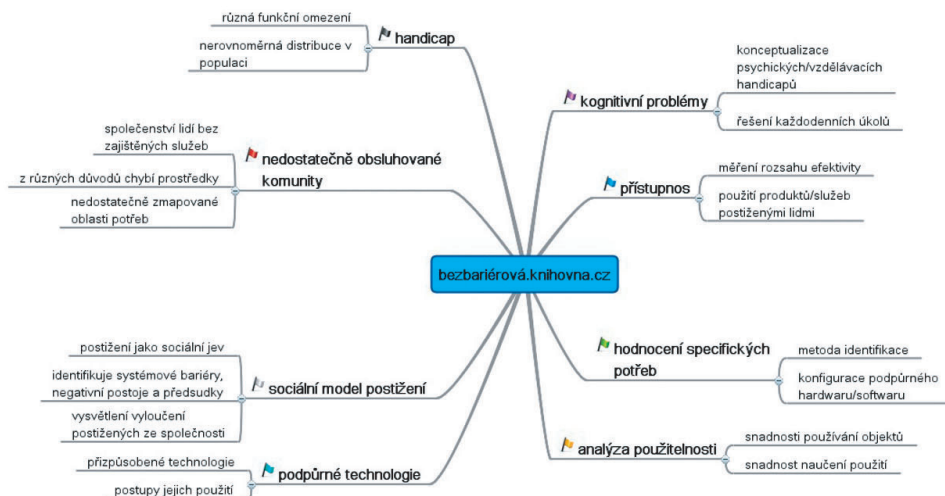
Teoretické vymezení subportálů

V následující části jsou představeny některé ze subportálů formou myšlenkové mapy, zachycující základní teorie a koncepty, dále související principy a metodiky a oblasti poznatků o interakcích s uživatelskými komunitami. Účelem není postihnout vyčerpávající mapu souvisejících významnějších témat, ale ani vytvořit základní orientační síť. Mapy reprezentují pohled autorů na témata, která odkazují k informačně-vědnímu horizontu, nejsou ovšem tématy zcela elementárními, ale tématy, která orientují k hlubší specializaci. Každý výsledný graf je tedy mapou teoretických konceptů a principů tak, jak se autorům jeví na horizontu projektů. Jako takový nabízí tvůrcům portálů možnost volby, kam své stránky směřovat a rozvíjet.

BEZBARIÉROVÁ.KNHOVNA.CZ

Ústředním konceptem, který tvoří těžiště projektu bezbariérová knihovna, je koncept **handicapu** (disability). Koncept shrnuje různá funkční omezení (tělesné, mentální, smyslové, emocionální a vývojové), která jsou nerovnoměrně rozdělena po celé lidské

populaci. Jelikož všechny handicapy se pojí s nějakými bariérami, je zapotřebí přesně vymezit ty, jimž se projekt bude věnovat a pečlivě zdůvodnit, proč jsou jiné handicapy vynechány. Jelikož mezi hlavní funkce knihoven patří zprostředkování informací a podpora vzdělávání, je třeba věnovat pozornost také **kognitivním** problémům (cognitive difficulties), konceptu zabývajícího se vznikajícími potížemi při řešení všedních úkolů v důsledku psychických a vzdělávacích handicapů. Při identifikaci bariér, ale také dalších předsudků a negativních postojů, které vedou k vyloučení postižených ze společnosti, lze použít **sociální model postižení** (social model of disability) stavějící na předpokladu, že handicap je sociálně zakořeněný fenomén. Zvláště pro handicapované uživatele je důležitá míra snadnosti používání, ale také snadnosti naučit se používat různé objekty, hodnocená pomocí analýzy použitelnosti (usability analysis). Postup umožňující měřit, jak efektivně použití nabízí postiženým lidem různé služby a produkty, je označován jako **elektronická přístupnost** (e-accessibility). Hodnocení specifických potřeb (special needs assessment) pomáhá zase nalézt a nastavit vhodný hardware či software, podporující osoby s postižením. Tyto přizpůsobené a správným způsobem vylepšené technologie a způsoby jejich použití jsou souhrnně označovány jako **podpůrné technologie** (assistive technology). V souvislosti s konceptem handicapu se jako důležité jeví zaměření na **nedostatečně obsluhované komunity** (underserved community), které zvláště v poslední době přitahují pozornost informačních pracovníků. Jde o specifická společenství, jejichž členové si nemohou z různých důvodů dostatečně zajistit uspokojení svých vlastních potřeb.

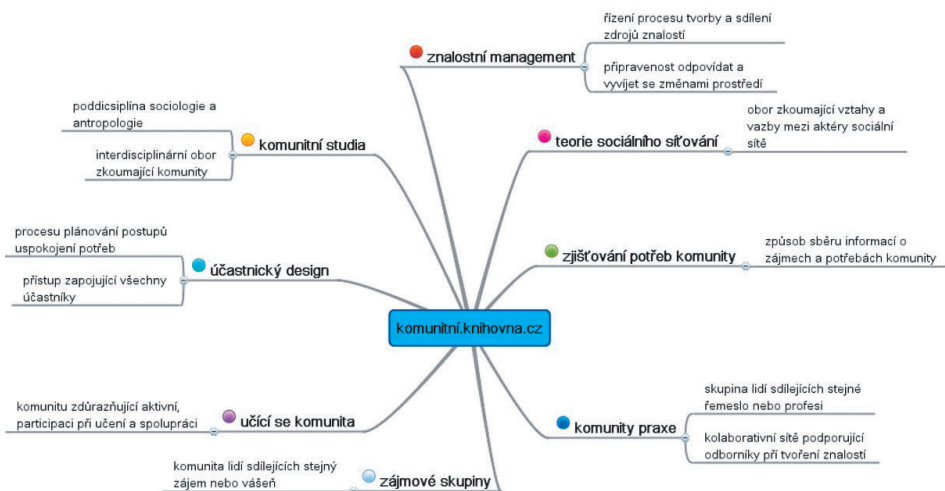
Obr.3. Myšlenková mapa BEZBARIÉROVÁ.knihovna.cz

KOMUNITNÍ.KNHOVNA.CZ

Východiskem pro studium komunit nejrůznějšího typu je specializovaná vědní disciplína, ležící na průsečíku sociologie a antropologie, s názvem **komunitní studia** (community studies). Tento interdisciplinární obor zkoumá a analyzuje komunity, jejich sociální dynamiku a kulturní zvyklosti přispívající k jejich prosperitě. Druhy různých vztahů a vazeb mezi jednotlivými aktéry v komunitách, způsob vzniku těchto vazeb a společenský význam hlouběji zkoumá **Teorie sociální sítě** (social network theory). Technika sběru informací o zájmech, názorech a potřebách členů komunit je popsána v rámci **procesu zjišťování potřeb komunity** (community needs assessment). Při budování prostoru pro vyjádření komunity je vhodné využít metodu účastnického designu (participatory design), která umožní do procesu plánování postupů uspokojujících potřeby

komunity zapojit všechny účastníky participující na jejím životě. Kultivaci prospěšné komunikace prospívají principy **znalostního managementu** (knowledge management), které řídí proces tvorby a sdílení poznatků zajišťující dynamickou stabilitu, tj. vytrvalou připravenost komunity odpovídat na změny prostředí a vyvíjet se společně s nimi. Efekt podpory a rozvoje komunity může být orientován na **zájmové skupiny** (community of interest), sdružujících komunity nadšenců se stejnými zálibami a zájmy a přitahující pozornost potencionálních studentů. **Učící se komunitu** (learning community) jako záměrně kultivované společenství podporující aktivní a cílevědomou spoluúčasť na učení, spolupráci mezi studenty samotnými, i mezi studenty a učiteli, by jistě ocenili studenti stávající. Jejich propojení s absolventy, stejně jako i dalšími odborníky zapojenými do profesních i řemeslných aktivit je možné v rámci **pracující komunity či komunity praxe** (community of practice).

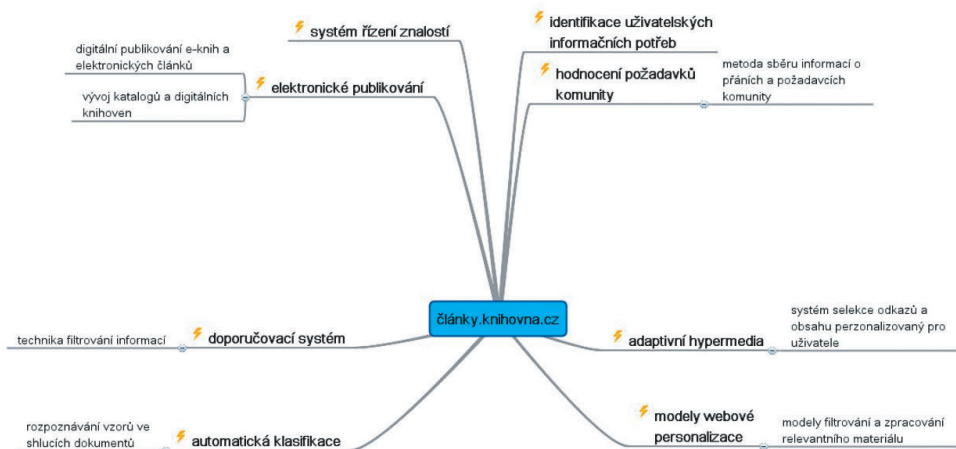

Obr.4. Myšlenková mapa KOMUNITNÍ.knihovna.cz

ČLÁNKY.KNIHOVNA.CZ

Komunikace odborných znalostí prošla v posledních letech výraznou proměnou. Mění se ekonomické modely vydavatelské činnosti, způsoby produkce i distribuce. Proto efektivní činnost portálu bude propojena s trendy v **elektronickém publikování** (electronic publishing) zahrnujícím jak vydávání elektronických dokumentů, tak jejich zprostředkování digitálními knihovnami. Důležité jsou zvláště **modely webové personalizace** (web personalization models), pomáhající při efektivním filtrování a zpracování relevantního materiálu, stejně jako **automatická klasifikace** (automatic classification), umožňující ve shlucích dokumentů rozpoznávat vzory a třídit dle nich zdroje do kategorií. K efektivní implementaci systémů rozšiřujících informační zdroje mezi potencionální čtenáře je potřeba využít metody pro mapování faktorů ovlivňujících informační potřeby a kategorizaci těchto potřeb s názvem **identifikace uživatelských informačních potřeb** (identification of users' information needs), stejně jako metodu sběru informací o přáních a požadavcích cílové skupiny – **hodnocení požadavků komunity** (community wants assessment). Portál může uživatelům nabídnout výhody **doporučovacího systému** (recommender system), technickému prostředku pro filtrování a navrhování relevantních informačních objektů ke čtení, nebo systému pro zobrazení selektovaných odkazů a obsahu, které jsou customizovány na míru uživatelům, tzv. **adaptivní média** (adaptive hypermedia).

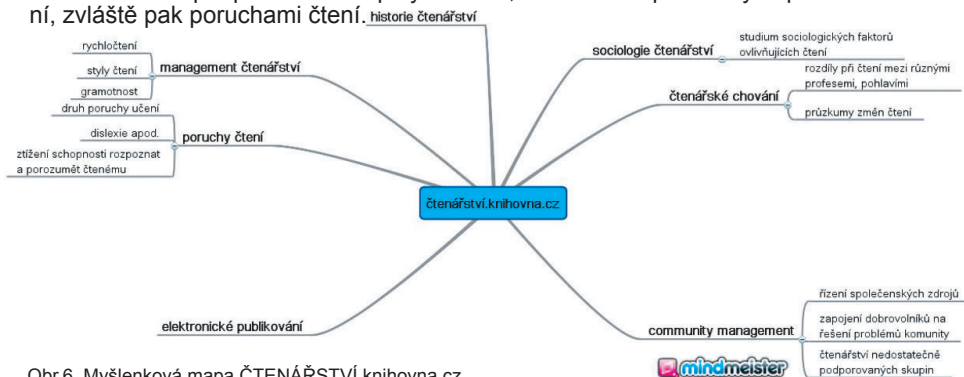

Obr.5. Myšlenková mapa ČLÁNKY.knihovna.cz

ČTENÁŘSTVÍ.KNHOVNA.CZ

Čtenářství formuje naše sebepojetí, představy o světě a také se významně podílelo na formování západní kultury. Různé způsoby čtení ovlivňují recepci děl v různém období. Čtenářství není prostý a statický koncept, ale má svoji bohatou historii. **Historie čtení** (history of reading) souvisí nejen s technickým pokrokem, ale také se sociálními faktory, které ovlivňují čtení. **Sociologie četby** (sociology of reading) souvisí s percepcí a účinky, které má čtení na celou společnost, na skupiny čtenářů jako například ve školní třídě, i na jedince. Sociální dynamika čtenářství odhaluje rozhodující momenty související s gramotností populace. Nedostatečné čtenářské kompetence mohou nezávisle na inteligenci čtenáře ovlivnit příležitosti ke vzdělávání. V takovém případě mluvíme o **poruchách čtení** (reading disorders) a s nimi souvisejících internetových službách, které mohou pomoci snížené výkony při čtení kompenzovat. Postupy pomáhající zvládnout informační přetížení, podporovat nezávislé čtení u všech skupin čtenářů a zefektivňovat práci s texty a zrychlovat schopnost číst jsou zahrnuty pod společnou hlavičkou **managementu čtenářství** (reading management). Pro management čtenářství je také dostupná celá řada softwarových řešení. Vývoj nových způsobů vzniku a šíření informačních zdrojů na internetu popisuje **elektronické publikování** (electronic publishing), které také nabízí možnost sledovat nabídku vydavatelů přes webové rozhraní. K zajištění výměny znalostí a zkušeností, stejně jako zajímavých materiálů mezi uživateli, může posloužit **řízení komunity** (community management). Jeho zapojení pomáhá angažovat dobrovolníky do řešení problémů cílových skupin, do jejichž široké množiny patří i nedostatečně podporované skupiny čtenářů, včetně těch postižených poruchami učení, zvláště pak poruchami čtení.

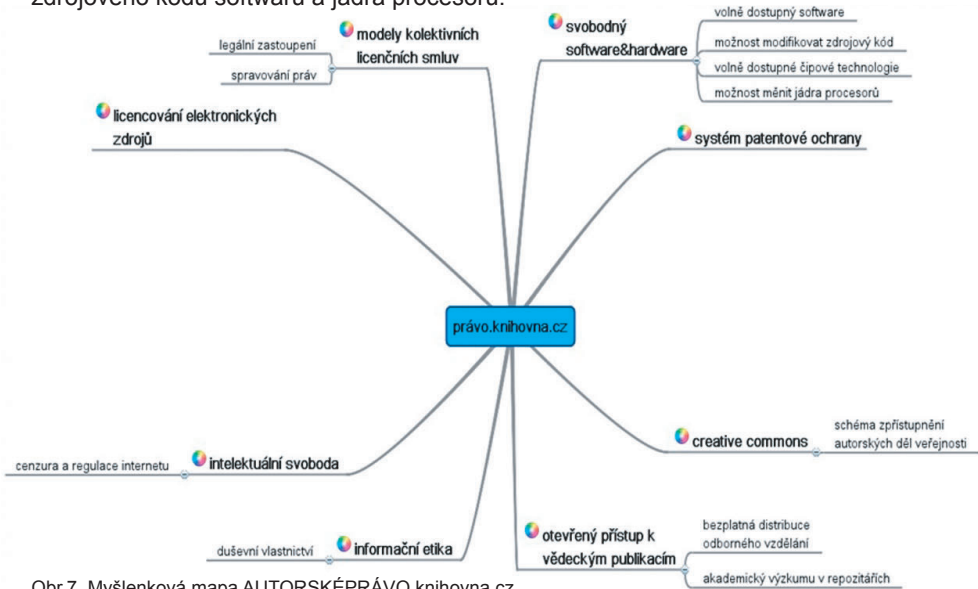
Obr.6. Myšlenková mapa ČTENÁŘSTVÍ.knihovna.cz

AUTORSKÉPRÁVO.KNHOVNA.CZ

Projekt autorskepravo.knihovna.cz se zaměří primárně na autorský zákon. Opodstatnění autorských práv, stejně jako východiska pro citlivé posuzování různých dilemat vznikajících v souvislosti s autorizací podává **informační etika** (information ethics) zaměřená zvláště na oblast duševního vlastnictví. Otázka autorských práv bývá také často dáována do souvislosti s **intelektuální svobodou** (intellectual freedom), závislou na dostupnosti zdrojů obsahující poznatky a možnosti jejich dalšího použití k intelektuální činnosti. Intelektuální svobodu ovlivňují nejrůznější zásahy regulující internet a rovnající se v krajních případech cenzuře.

V těchto souvislostech jsou zvláště zajímavé modely **kolektivních licenčních smluv** (collective licensing agreement), popisující různé přístupy k legálnímu zastoupení autorů a kolektivnímu správceství autorských práv a současně konsorciální a institucionální licence **elektronických zdrojů** (electronic information resources licence agreement). V centru diskuzí a tedy i pozornosti se dnes ocitá koncept veřejných licencí **creative commons**, podporující zpřístupnění a veřejné vlastnictví děl a jejich další kreativní užití, dále **otevřený přístup** (open access) k vědeckým publikacím prosazující bezplatnou komunikaci výsledků intelektuální a odborné práce a **svobodný software a hardware** (free software and free hardware), zpřístupňující a umožňující modifikaci a distribuci zdrojového kódu softwaru a jádra procesorů.

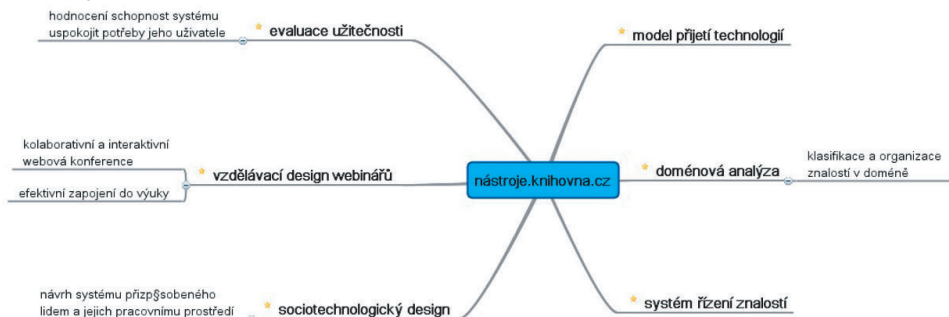
Obr.7. Myšlenková mapa AUTORSKÉPRÁVO.knihovna.cz

NÁSTROJE.KNHOVNA.CZ

Jaká jsou teoretická východiska projektu nastroje.knihovna.cz? Pokud se má projektový tým vyrovnat s častou nedůvěrou cílové skupiny k používání počítačových technologií, měl by při své práci zohlednit **model přijetí technologií** (technology acceptance model), identifikující proměnné ovlivňující rozhodnutí uživatelů používat informační systémy a technologie. Významnou roli může hrát také koncept **sociotechnických systémů a sociotechnického designu** (socio-technical design), který popisuje proces přizpůsobení technologického systému lidem, jejich etickým hodnotám, pracovním postupům a pracovnímu prostředí. Při hodnocení schopnosti systému uspokojit potřeby svých uživatelů je možné využít **evaluaci užitečnosti** (usefulness evaluation). Takové postupy lze aplikovat i při tvorbě **vzdělávacího designu webinářů** (webinars instructional design),

umožňující pořádat efektivní a interaktivní webové konference. Předmětový katalog on-line a off-line nástrojů lze vytvořit pomocí **doménové analýzy** (domain analysis), nástroje pro klasifikaci a organizaci znalostí srozumitelně uspořádané pro odborníky v dané odborné doméně. V rámci projektu by se měl také uplatnit **systém řízení znalostí** (knowledge management system), pomáhající sdílet poznatky při nasazení a využití nástrojů.

Obr.8. Myšlenková mapa NÁSTROJE.knihovna.cz

Závěr

Cílem tohoto článku bylo přiblížit širší knihovnické obci problematiku vzniku portálu Knihovna.cz a zdůraznit skutečnost, že úspěšný portál musí mít jasně definovaná kritéria, kontext a vymezení a zároveň musí být vyvíjen v rámci celonárodního zainteresování všech relevantních stran (knihovny, oborové VŠ a spolky). Jedině díky společnému konsensu může vzniknout silný portál, který bude fungovat a bude ku prospěchu.

Doufáme, že se nám podaří vybudovat portál, který bude plnit úlohu znalostního, metodického, vzdělávacího a především inspirativně informujícího prostředí.

Literatura

- [1] BUREŠ, Vladimír. *Znalostní management a proces jeho zavádění: průvodce pro praxi*. Praha : Grada, 2007. 212 s. ISBN 80-247-1978-9.
- [2] BRDIČKA, Bořivoj. *Učitelství spomocník* [online]. 2010 [cit. 2010-06-29]. Neformální vzdělávání nabývá na významu. Dostupné z WWW: http://www.spomocnik.cz/index.php?id_document=2458/. ISSN 1214-9179.
- [3] HART, Jane. *Social Media In Learning* [online]. 2009 [cit. 2010-06-29]. Social Media FOR learning. Dostupné z WWW: <http://janeknight.typepad.com/socialmedia/2009/11/social-media-for-learning.html/>.
- [4] HEPWORTH, Mark. Knowledge of information behaviour and its relevance to the design of people-centred information products and services. *Journal of Documentation*. 2007, Vol. 63, No. 1, str. 33-56.
- [5] CLARK, Timothy R.; GOTTFREDSON, Conrad A. *Chief Learning Officer* [online]. 2009 [cit. 2010-06-29]. Agile Learning: Thriving in the New Normal. Dostupné z WWW: <http://www.clomedia.com/features/2009/December/2812/index.php/>.
- [6] *EDUCAUSE Learning Initiative* [online]. The New Media Consortium, 2010 [cit. 2011-01-01]. Horizon Report 2010. Dostupné z WWW: <http://www.nmc.org/pdf/2010-Horizon-Report.pdf/>.
- [7] CORMIER, David Cormier. *Dave's Educational Blog* [online]. 2010 [cit. 2010-11-29]. Day 2 futures education course – Trends. Dostupné z WWW: <http://davecormier.com/edb/2010/04/06/day-2-futures-education-course-trends/>.
- [8] MIKSA, Francis L. Library and information science: two paradigms. In: VAKKARI, Pertti – CRO-NIN, Blaise (Eds.). *Conceptions of library and information science. Historical, empirical and theoretical perspectives*. London : Taylor Graham, 1992. ISBN 0-947568-52-2. S. 229-252.
- [9] SARACEVIC, Tefko. An essay on the past and future (?) of information science education – I: Historical overview. *Information Processing & Management*. 1979, Vol. 15, No. 1, s. 1-15.
- [10] TSAKONAS, Giannis; PAPTODOROU, Christos. Analysing and evaluating usefulness and usability in electronic information services. *Journal of Information Science*. 2006, Vol. 32, No. 5, str. 400-419.